

zwierciadło jest równoległe, to otrzymamy zbiór B w postaci dwupłatowej powierzchni z ostrzem, pokazanej na rys. 3. Analogiczne właściwości mają pozostałe zbiory katastrof i związane z nimi zbiory bifurkacyjne. Trzeba pamiętać, że zbiory bifurkacyjne pokazane na rys. 3 powstały po zamianie zmiennych i parametrów użytych do wyrażenia rzeczywistej drogi optycznej. Obserwowane kaustyki są przekrojami odpowiadających im zbiorów punktów (p, q, r) powierzchnią ekranu. Ich istotnie różne kształty przedstawione są na zdjęciach. Jest ich pięć i liczbę tę można uznać za zadowalającą odpowiedź na tytułowe pytanie. W wyjątkowych przypadkach mogą powstać nietypowe, inne kaustyki, są one jednak niestabilne tzn. w następstwie dowolnie małej zmiany kształtu zwierciadła rozpadają się na kaustyki elementarne, które są na takie zmiany odporne. Zazwyczaj refleksy wytworzone przez różne fragmenty zwierciadła o dowolnie pofalowanej powierzchni są bardzo liczne. Nakładają się, dając pogmatwany obraz, w którym trudno wyróżnić kaustyki elementarne.

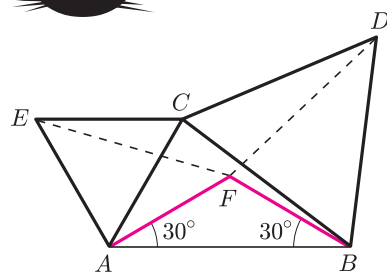
Kaustyki optyczne powstają nie tylko wskutek odbicia światła. Tęcza, która jest kaustyką typu faldy, powstaje

przy udziale odbicia i załamania na powierzchni kropelek wody. Kaustyki tworzą się przy przechodzeniu światła przez ośrodki optycznie niejednorodne lub warstwy przezroczyste o niejednakowej grubości. Promienie równoległe do osi soczewki skupiającej obarczone aberracją sferyczną dają w jej ognisku kaustykę typu kolec, wyraźnie rozpoznawalną, jeśli abstrahować od symetrii osiowej. Promienie przyosiowe skupiają się najdalej od soczewki i tworzą ognisko na „czubku kolca”. Promienie odległe od osi skupiają się bliżej soczewki. Obwódka promieni jest kaustyką. Przez każdy punkt w jej wnętrzu przechodzą trzy promienie, podczas gdy przez punkty leżące na zewnątrz – tylko jeden. Interesujące są kaustyki optyczne powstałe w wyniku zjawiska soczewkowania grawitacyjnego. Kaustyki pojawiają się także przy rozchodzeniu się innych rodzajów fal – dźwiękowych, gdzie przejawiają się jako rodzaj fal uderzeniowych, oceanicznych, gdzie wywołują gigantyczne fale o niszczącej sile, fal elektromagnetycznych w jonosferze, plazmie międzyplanetarnej i okołosłonecznej, fal materii uczestniczących w procesach rozpraszania, fal sejsmicznych i innych.

Zadania

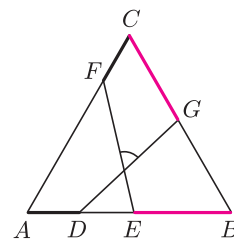
Redaguje Waldemar POMPE

Rys. 2

M 1114. Punkty D i E leżą na boku AB trójkąta równobocznego ABC (rys. 1). Punkty F i G leżą odpowiednio na bokach AC i BC przy czym $AD = CF$ i $BE = CG$. Wykazać, że proste DG i EF przecinają się pod kątem 60° .

Rozwiązanie na str. 11

Rys. 1

M 1115. Na tablicy napisano liczby $1, \frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \dots, \frac{1}{2005}$. Wykonujemy następującą procedurę: Wybieramy dwie liczby a, b znajdujące się na tablicy i zastępujemy je liczbą $ab + a + b$. Postępowanie to kontynuujemy. Po 2004 krokach zostanie na tablicy tylko jedna liczba. Jakie wartości może ona przyjąć?

Rozwiązanie na str. 15

M 1116. Na bokach BC i AC trójkąta ABC budujemy, na zewnątrz niego, trójkąty równoboczne BCD i ACE (rys. 2). Na boku AB budujemy, do wnętrza trójkąta ABC , trójkąt ABF , w którym $\sphericalangle FAB = \sphericalangle FBA = 30^\circ$. Udowodnić, że $DF = EF$.

Rozwiązanie na str. 16

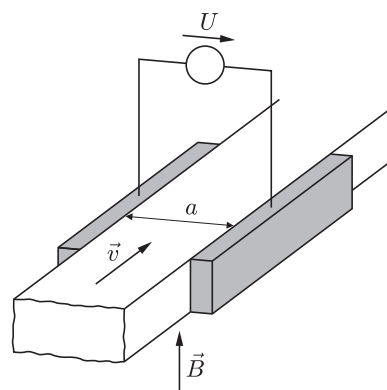
Redaguje Mikołaj KORZYŃSKI

F 655. Pompa elektromagnetyczna do tłoczenia płynnego przewodnika (np. metalu) składa się z rury o przekroju prostokątnym, w której dwie przeciwległe ściany odległe o a zrobione są z bardzo dobrego przewodnika, dwie pozostałe z izolatora (rys. 3). Do przewodzących ścianek przyłożono napięcie U , a całość umieszczono w pionowym, jednorodnym polu magnetycznym B . Dla jakiej prędkości przepływu płynu moc skuteczna pompy jest największa? Jaka jest wtedy jej sprawność? Pominąć opór elektryczny źródła prądu i ścianek.

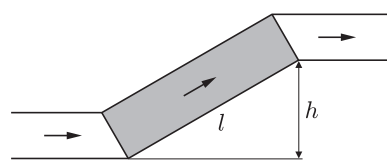
Rozwiązanie na str. 2

F 656. Pompa z poprzedniego zadania, mająca długość l , wykorzystywana jest do tłoczenia cieczy o gęstości ρ i przewodnictwie właściwym σ pod górę na wysokość h (rys. 4). Z jaką prędkością porusza się tłoczona ciecz?

Rozwiązanie na str. 10

Rys. 3

Rys. 4